

Поетичні новотвори українських трудових мігрантів в Італії як предмет фольклористичного дослідження

Олена ПНДА

Кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української фольклористики
імені академіка Філарета Колесси
Львівського національного університету імені Івана Франка
e-mail: omhinda@gmail.com

У статті проаналізовано поетичний доробок представників української діаспори в Італії – унікальне явище, яке не вкладається в рамки індивідуальної літературної творчості, оскільки у більшості творів виразно проявляється передовсім масова, а не індивідуальна свідомість. Прояви традиційної народної культури у поетичній творчості українських заробітчани помітні на всіх рівнях: жанровому, формально-змістовому, тематичному, образно-поетичному. Спостереження над тематикою і поетикою цього доробку проілюстровано прикладами, на думку авторки, найбільш типовими і характерними. У досліджуваному матеріалі виразно простежуються світоглядні та ментальні стереотипи української народної культури, які при своєму функціонуванні у чужоземному контексті, зазнають як змістових, так і формальних трансформацій. Авторка вважає, що цей пласт духовної культури українського народу належить водночас його історії, етнографії та фольклорному світові і тому повинен бути всебічно досліджений і вписаний до загальноукраїнського культурного простору.

Ключові слова: традиційна народна культура, фольклорний світ, українська діаспора в Італії, українські трудові мігранти, фольклористичний аналіз, жанровий, формально-змістовий, тематичний, образно-поетичний рівні літературного твору.

*Позбирай нас, Україно, по цілому світу,
Полоби нас, збережи нас, бо ми – Твої діти.*

Ольга Козак

До редакції українського християнського часопису «До світла», що виходить завдяки і під патронатом Української греко-католицької церкви Святої Софії у Римі, щоденно надходить велика кількість листів від українських трудівниць, що працюють чи не у всіх регіонах Італії, із їх поетичними (переважно) і прозовими творами. Незначна частина цього доробку надрукована у часописі, решта ж чекає свого часу, а ще більше – уваги науковців. Творчий доробок дописувачів – унікальне явище, яке аж ніяк не вкладається в рамки індивідуальної літературної творчості. У більшості творів виразно проявляється *передовсім масова, а не індивідуальна свідомість*. Прояви традиційної народної культури у поетичній творчості українських заробітчани спостерігаємо на всіх рівнях: жанровому, формально-змістовому, тематичному,

образно-поетичному. Про це свого часу писав Р. Крамар, який у статті «До питання фольклоризму та фольклоризації творчості трудових мігрантів»¹ зауважив, що творчість сучасної української трудової міграції – явище, на яке наука не звернула належної уваги. Теза, сформульована майже три роки тому, залишається актуальною й сьогодні. У нашій статті ми спробуємо зробити оглядовий фольклорно-аналітичний дискурс зазначеної проблеми. Традиційний обсяг статті спонукав нас обмежити ілюстрацію спостережень над тематикою і поетикою творчого доробку української діаспори кількома прикладами, на нашу думку, найбільш типовими і характерними.

Незалежно від обраного ракурсу дослідження, ми переконані, що загалом досліджувана проблема є мультидисциплінарною: аналізований пласт народної культури міцно вкорінений в історичний, соціальний і політичний контекст нашої доби, то ж для всебічного її дослідження і висвітлення необхідне об'єднання зусиль культурологів, істориків, політологів, соціологів, психологів. Саме інтердисциплінарною природою досліджуваної проблеми вмотивована наявність у статті лаконічного статистично-соціологічного вступу.

За даними офіційних джерел від п'яти до восьми мільйонів українців живе і працює за кордоном. Принагідно зауважимо, що еміграція українських громадян до Західної Європи у 90-х роках ХХ і на початку ХХІ ст., так звана Четверта хвиля, – явище складне і драматичне, наслідки якого сьогодні не можуть бути окреслені остаточно, оскільки процес відтоку українських громадян, переважно жінок, продовжується. У науковій літературі і ЗМІ відтік українських громадян із батьківщини неодноразово прирівнювали до національної трагедії. Чи можна кваліфікувати його саме так, покаже час, але принаймні з упевненістю можна говорити про суттєві соціальні, демографічні, гендерні, етнопсихологічні зміни у країні внаслідок цього. Ось що з цього приводу пише доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, завідувач кафедри україністики Римського університету «La Sapienza» професор О. Пахльовська: «Роль нашої сьогоднішньої діаспори може стати конструктивною силою побудови нової України. Але може й обернутися демографічною катастрофою, – чи, краще сказати, – черговою демографічною катастрофою. Ми поки що продовжуємо бути країною покинутих батьків і покинутих дітей. Наші жінки по світу доглядають чужих батьків і вирощують чужих дітей. Скільки їх, цих нових біженців непроголошеної війни, яку вела проти народу колишня влада? Цифри коливаються від п'яти до семи мільйонів... У нас за кордоном велетенський національний архіпелаг, – розкидані людські острови в чужих морях...»²

«Українська діаспора сьогодні є однією з найчисельніших та водночас найбільш розпорошених у світі», – зазначає російська дослідниця І. Карабулатова у статті «До проблеми українських онімів за межами України: новий український пласт в ономастичних субпросторах»³. Дослідниця констатує інтенсифікацію міграційних процесів у світі й одночасно зауважує: «Однак сучасні тенденції є такими, що дозволяють говорити про потужні зсуви у зв'язку з процесами глобалізації та інтеграції України у світове товариство. Ні для кого не є секретом, що українці, яких доля розкидала по світах, намагаються якомога довше зберегти свою етнічну ідентичність»⁴.

¹ Крамар Р. До питання фольклоризму та фольклоризації творчості трудових мігрантів // Народна творчість та етнографія. – 2007. – № 3. – С. 80–85.

² Пахльовська О. Майдан, простір майбутнього // До світла. – 2005. – № 1. – С. 55.

³ Карабулатова І. К проблеме украинских онимов за пределами Украины: новый украинский пласт в ономастических субпространствах // Українознавство. – 2007. – Число 4 (25). – С. 225. (<http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=1160>. 02.12.2009)

⁴ Там само. – С. 225.

Зі згаданої кількості емігрантів приблизно 350 тисяч проживає в Італії. М. Сороневич, головний редактор «Української газети в Італії»⁵, неодноразово зауважувала, що точної кількості українських трудових мігрантів в Італії не може назвати ані прес-служба Посольства України в Італії, ані українські соціологи, ані політичні аналітики, оскільки більшість українських заробітчани працює нелегально, тобто без документів і реєстрації. Загалом відомості про чисельність українських трудових мігрантів в Італії коливаються від 350 до 500 тисяч. Показово, що італійську діаспору 4-ї хвили частіше називають «українськими заробітчанами», «трудовами мігрантами», натомість існують усі підстави, щоби українські громади в Італії, як і у всій Західній Європі, маркувати саме як діаспори, виходячи з сучасного розуміння поняття, яке означає «...стійку форму спільноти інонаціональних іммігрантів, котра виникла у результаті міграції і проживає локально чи дисперсно поза історичною батьківщиною, яка спроможна до самоорганізації. Її представники об'єднані за змістовими та якісними духовними основами, що уможливило розпізнавання дочірнього клану базової нації за усіма матрицями життєтворчості, які спрямовані на якісне формування спільного менталітету..., який відповідає материнському етносу і згуртовує дочірній пласт в інокультурному середовищі за такими ознаками як... групова самосвідомість, пам'ять про історичне минуле, культура народу»⁶.

Перетворення української громади у діаспору ілюструє інтерв'ю М. Сороневич, уміщене на незалежному сайті українців в Італії «Лелеки» від 8 жовтня 2009 р., у якому вона зазначила: «Українська громада (в Італії. – О. М.) повільно, але неухильно, перетворюється у діаспору»⁷. Кореспондент додає: «... Живучи в цій країні тривалий час і працюючи на роботах, які не задовольняють внутрішніх потреб, люди шукають можливості самореалізації і, як наслідок, створюють українські осередки, громадські організації. Здебільшого їх основною діяльністю є культурні заходи. ...Наявність багатьох розрізаних організацій спричинила потребу об'єднаного органу. Ним стала Центральна Координаційна Рада Українських Об'єднань в Італії. Інформаційну порожнечу заповнюють веб-сторінки українців в Італії, зокрема, «Лелеки» (www.leleky.org) та найбільше україномовне видання «Українська газета» (www.gazetaukrainska.com)»⁸. Частиною «свого простору» для українців в Італії стали й нещодавно створені регіональні сайти, на яких відображена актуальна інформація про життя і творчість «італійських» українців, що проживають у різних куточках країни.

В українській діаспорі Італії більше вісімдесяти відсотків осіб є вихідцями із західноукраїнських регіонів, тобто це ті, хто найменше зазнав впливів ідеології «єдиного і непорушного», а тому, відповідно, зберіг свій менталітет і свою національну культуру. Намагання не втратити власну національну ідентичність, легітимно і публічно маніфестувати унікальність своєї історії та національних

⁵ Заснована видавничим домом «Іноземці в Італії» два роки тому газета виходить у світ, об'єднуючи українську громаду. «Українська газета в Італії» – незалежне інформаційно-аналітичне видання. Вона встигла перетворитися на справжнього інтелектуального провідника для громади, адже це найбільша україномовна газета, яка розповсюджується по всій території Італії накладом 23 000 примірників. (http://www.leleky.org/index.php?option=com_content&view=article&id=187:2009-06-02-20-26-05&catid=25:2009-05-10-10-13-39&Itemid=37 // 07.12.2009)

⁶ Залитайло І. Соціокультурні характеристики етнічнонаціональних діаспор в провінційній Росії: Дис. ... канд. філос. наук: 24.00.01. – Тамбов, 2004. – 164 с. РГБ ОД, 61:04-9/726 (<http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/127133.html#contents> // 07.12.2009)

⁷ Українська громада в Італії повільно, але неухильно, перетворюється у діаспору (Із розмови з М. Сороневич, головним редактором Української газети в Італії) // http://www.leleky.org/index.php?option=com_content&view=article&id=287:2009-10-08-15-25-03&catid=25:2009-05-10-10-13-39&Itemid=37 // 8 жовтня 2009

⁸ Там само.

традицій було, на нашу думку, однією з причин *бурхливого сплеску літературної творчості українських заробітчаник*.

Для публікації цього доробку у часописі «До світла» відведено окрему рубрику «Коли в душі народжується слово». Переважна більшість авторських текстів – це різножанрові поезії, які як за формальними, так і за змістовими ознаками мають атрибутику фольклорних, а тому, на нашу думку, цілком можуть бути предметом фольклористичних студій.

Сучасна фольклористика трактує фольклор як «сукупність різноманітних неречових способів творення, закріплення, зберігання і передачі – в форматах активного функціонування – традиційного досвіду різноманітних соціальних, професійних, вікових та інших груп, колективів, середовищ, які склалися з різних причин, мотивацій, обставин»⁹. Цю дефініцію Б. Путилова будемо вважати робочою, попри зовнішню вразливість для нашого дослідження тези «неречові способи творення», оскільки досліджувані поетичні новотвори мають друкований формат, більшість із них має авторів, хоча трапляються й анонімні; деякі ж автори свідомо підписують свої тексти лише іменем без прізвища, чим акцентують типовий, узагальнюючий характер своїх історій, своїх переживань. Інколи до прізвища додають етнонім, наприклад: «Мирослава, бойкиня».

Безумовно, автори творів, змальовуючи власні почуття, переживання, емоції, поміж яких головними є туга за Батьківщиною і родиною, акцентовано експлікують етноментальну свідомість, особливо загострену в умовах чужини і соціальної ізоляції. Шевченкові питання «... Що ми?.. Чії сини? Яких батьків? Ким? За що закуті?..» варіативно присутні у більшості творів, спонукають до пошуків і визначення духовного стрижня як рятівної сили. Таким духовним стрижнем стають віра в Бога, незаперечна святість родинних цінностей, патріотизм, історична пам'ять. Ідентифікація свого простору (і матеріального, і духовного) спонукає до відтворення його також у формах традиційної культури: звідси – часте звернення до фольклорних жанрів або до синкретичних жанроформ із фольклорними елементами. Отже, у цьому доробку найпоширенішими жанрами є пісні-хроніки, невольницька і сімейно-побутова лірика, плачі, заробітчанські пісні, поетичні меморати, наративи, бувальщини (деякі з них – з елементами політичної і соціальної сатири). Амплітуда емоційної забарвленості творів коливається від розпачливо-тужливої до сатирично-гумористичної.

Неможливість приїхати додому, коли у тому є необхідність, – найтипівіша і найдраматичніша ситуація емігрантського життя – стає одним із найпоширеніших сюжетів авторських творів. Причин тимчасового «невиїзного статусу» трудового мігранта може бути багато: це порушення візового режиму і як наслідок – необхідність легалізувати свій статус. Оскільки бюрократичні процедури інколи тривають роками, людина стає справжнім заручником ситуації. Ось як самі заробітчаники описували подібні ситуації авторіві статті: «довго виробляла документи», «треба було дочекатися «пермессо», «здавала документи у квестуру, а їх там загубили», «якби не дочекалася, мені б потім ніколи візи не дали, а маю борги за візу віддавати» тощо. У доробку заробітчаник творів на цю тематику чи не найбільше. Твір С. Грубої «Весілля»¹⁰ – відображення саме цього сюжету. За жанром це водночас і поетична хроніка, і драма-сповідь матері, яка не може поблагословити доньку до шлюбу, бо вона на чужині. Драматизм сюжету посилюється елементами ламентации, крику-плачу в передостанніх рядках твору:

⁹ Путилов Б. Фольклор Гулага как факт культуры // Studia Litteraria Polono-Slavika 2 SOW. – Warszawa, 1996. – С. 285.

¹⁰ Груба С. Весілля. Кузова, Тернопільська область // До Світла. – 2006. – № 6-7 (51-52). – С. 54.

...Ой, не судіте мене ви, люди.
 Адже ми тільки у тому винні,
 Що опинились в чужій країні.
 Чи хтось нас може тут зрозуміти?...

У «Весіллі» простежується поєднання двох традицій – літературної і фольклорної. Героїня, образ якої майже зливається з авторським¹¹, перебуває «тут» і «там» одночасно. Тут – це біля хворого сеньйора, якого вона доглядає, там – на доньчиному весіллі, кожен хвилину якого «бачить» і відчуває материним серцем. Ефект уявної присутності на весіллі при реальній відсутності максимально драматизує зміст, створює ефект «марення» героїні і, як наслідок, – кульмінаційні колізії у кожному мікросюжеті, у кожній строфі. Героїня впевнена, що «Пора вставати – до шлюбу доню благословляти», а насправді – це їй тільки здається:

Минула нічка. Пора вставати –
 До шлюбу доню благославляти...
 Поворухнувся сеньйор у ліжку...
 Поспіть, сеньйоре, поспіть ще трішки.
 У вас, сеньйоре, також є діти,
 Але цього вам не зрозуміти...¹²

Сценарій весільного дійства, освячений традиційною народною символікою (заплітання молодої, віночок, одягання молодої, приїзд молодого, коровай, благословення батьків, шлюб у церкві, весільні музики тощо), героїня проживає начебто реально: «Пора вставати – До шлюбу доню благославляти...», «В моєї доні сьогодні свято», «Вплітають доні віночок в коси...», «Благословляю тебе я, доню...», «Ідіть до шлюбу, щоб не спізнитись...», «Мені б зі шлюбу дітей зустріти...», «Ідуть вже гості. Музики грають», «В моєї доні весілля нині...» тощо. І так, як дві сюжетні лінії реальних і уявних подій чергуються у поезії, так само чергуються поетична лексика і образність. Для зображення реальності «тут» – перелік буденних справ, які жінка має переробити, побутові подробиці, розмовна лексика; для «там» – поетичний стиль українських народних весільних пісень з усією емоційною палітрою: від суму до радості. Можна порядково простежити це чергування:

*Вже сонце сходить десь там, за морем.
 Поспіть ще трішки, поспіть, сеньйоре.
 Роботи у мене іще багато...
 В моєї доні сьогодні свято –
 Вона вдягає весільну сукню,
 А я швиденько піду до кухні
 І приготую сеньйору каву.
 Всміхнулось сонце мені ласкаво...
 А біля серця щось захололо...
 Зосталось трішки ще корвалолу.
 Води півсклянки – і все минеться...
 Музики грають. Чи це здається?
 Сеньйор ще кави горнятко просить.
 Вплітають доні віночок в коси.*

¹¹ Принагідно зауважимо: ще одним недослідженим аспектом заробітчанської творчості є проблема максимального зближення і навіть «злиття» образів ліричних героїнь безпосередньо з авторками творів.

¹² Груба С. Весілля. Кузова, Тернопільська область... – С. 54.

Благословляю тебе я, доню...
 Сльоза зосталась на телефоні...
 Хай береже вас Пречиста Мати.
 Прости, не можу тебе обняти.
 А ти не можеш мені вклонитись.
 Ідїть до шлюбу, щоб не спізнитись...
 Схолола кава... Іду, сеньйоре!
 Чому я плачу? Чи в мене горе?
 Ні, ні, сеньйоре, хай Бог боронить!
 Виходить заміж сьогодні доня.
 У вас, сеньйоре, також є діти...
 Вам треба зараз укол зробити...
 Вколо легенько – болїть не буде...
 Ої, не судїте мене ви, люди.
 Адже ми тїльки у тому винні,
 Що опинились в чужїй країні.
 Чи хтось нас може тут зрозумїти?...
 Менї б зі шлюбу дїтей зустріти...
 Ідуть вже гостї. Музики грають,
 Моє серденько надвоє крають,
 Бо я далеко, в краю чужому.
 Менї б, сеньйоре, на мить додому –
 В моєї донї весїлля нинї...
 Заходить сонце за хмарки синї.

Простір і час ліричної героїні роздвоюються на традиційну для фольклору антитезу «свого» і «чужого», на «тут» і «там». Але ця фольклорна антитеза втрачає своє традиційне конструювання, бо «тут» виявляється все «чуже», а «своє» знаходиться у недосяжно-далекому «там». Деструкція традиційного, усталеного архетипу створює неймовірний за своєю емоційною напругою ефект «загубленості» героїні в часі і просторі, а документалїзм ситуації, невігданість історії робить цю напругу ще сильнішою. Наявність образу сонця, як традиційного народного символу тепла, ласки і життєдайної сили, приносить у твір ліризм і оптимістичні ноти. Ліризмом і духовною силою оповитий і образ головної героїні: у своїх переживаннях, своєму терпінні і болї вона зберігає людяність, безмежну доброту, гідність і високу жертвовність.

Зовсім іншим як за жанром, тематикою, поетикою й емоційною забарвленістю є твір «І смїх, і грїх» О. Рентюк¹³, жанрово близький до бувальщини, з відвертим моралїзаторством, елементами побутової, соціальної і політичної сатири, із вираженою коломийковою ритмомелодикою, насичений народним гумором. Усе зазначене, безперечно, рїднить твір із народнопоетичною традицією, але ця традиція органічно поєднана з літературною, оскільки наявні ознаки жанрів послання і повчання з акцентованим публіцистичним началом. Образ героїні – це образ рїшучої і смїливої «правдолюбки», у якої активна життєва позиція пов'язана насамперед із почуттям національної гідності, із уболіванням за тих співвітчизників, які за кордоном ганьблять не лише себе, а й державу. Як і в більшості новотворів, документальна основа поетичного тексту надає йому переконливості та публіцистичності у звучанні:

¹³ Рентюк О. І смїх, і грїх // До Світла. – 2005. – № 6–7. – С. 96.

Здоров'я вам, люди добрі!
 З Риму вас вітаю.
 У цім славнім древнім місті
 Гроші заробляю.
 Живу собі тихо. Смирно
 І не нарікаю,
 А роботу, що Бог пошле,
 отаку й приймаю.
 Із натхненням мову вчу,
 Бо є в тім потреба,
 Як не вивчиш, – то само
 Не впаде із неба.
 Тут тобі не в Україні –
 «Москаль» вік гуляє,
 Землю топче, розкошує,
 А мови не знає.
 Мабуть, має ту ж болячку,
 Що й наші корови:
 Мають довгі язика,
 Та не знають мови.¹⁴

Активна громадянська і життєва позиції авторки дає їй право на повчання, які поєднані у творі з деталізованим описом «неподобств», що «витворюють» часом українці, і на які «стидно глянути»:

... Вміють наші крайночки
 Вправно закидати.
 Що не слово – матів п'ять,
 Бідна ота мати...
 ... Кренделики вишивають
 У парку міському,
 Горляють на всю округу,
 Як в лісі якому,
 Стидно глянути в їх бік,
 Ніби з клоунади,
 Виставляють напоказ
 Жіночі принади.
 І спереду й ззаду голі,
 Спідниця до пупа,
 Бо на місці голови
 У них, мабуть, д...па.
 Якби то якісь дівчиська,
 Ще так-сяк простимо.
 А в 50-г таке безглуздя?
 Ні, недопустимо!
 Ні гонору, мозгів,
 На ніц не зважають,
 А як влипнуть у халепу,
 Тоді нарікають...

Хто вас буде поважати,
 Дороге жіноцтво?
 Ви забули, що то цнота?
 А ви, парубоцтво?
 Пропили ще в Україні
 Козацькую славу,
 Приїхали в Італію,
 Й ганьбите державу:
 П'єте, б'єтеся, гендлюєте,
 І сватом, і братом...
 Бійтесь Бога, схаменіться,
 Бо буде розплата
 І за обман, і за зраду,
 Й за сльози дитячі –
 Падатимуть з міцних пліч
 Голови козачі
 ...Може, скажете на це...
 «...Нащо нам та Україна?
 Нащо рідна мати?»
 Ліпше би вас породив
 Отой пес кудлатий!¹⁵

¹⁴ Ренток О. І сміх, і гріх // До Світла. – 2005. – № 6–7. – С. 96.

¹⁵ Там само. – С. 96.

Риторичні звертання і запитання, яких у творі багато, підкреслюють його дидактизм, а у повчальному пафосі кінцевої строфи звучать гасла, адресовані не тільки заробітчанами, але й усім українцям:

Поки маєм те, що маєм –
Нема і поваги.
Ніхто нам в цім не зарадить
Й заради розваги!
Поки самі не візьмемось
Добре за чуприну –
Не витягнем із багнюки
Себе й Україну!

Твір О. Мачуги «Збігають дні, проходять ночі...» – ще одна поетична сповідь, за жанровими ознаками близька до народної ліричної пісні-плачу¹⁶:

Збігають дні, проходять ночі,
Не зоглядишся – й рік минає.
Чому, душе моя, ти плачеш?
Чому ти спокою не маєш?

Вже залишилися в минулому
Любов, розлука і жалі,
Лиш серце тужить за родиною,
І ми – як в морі кораблі.

Сплела в вінок я зими з веснами,
Вже на порозі шістдесят.
На чужині далеко, дочко ми,
А роки швидко так летять.

І якоря на чужині не кидаймо,
Бо чужий край – не рідна мати,
Не пожаліє, не пригорне,
Спішім додому повертатись!

Не тільки жанрова форма, але й фольклорні образи-символи, народнопісенна метафорика, традиційні антитези і порівняння зближують цей твір із народнопісенною традицією. Такого роду мотиви сумовито-журливого характеру знаходимо й у наступному вірші авторки – теж сповіді. Тужливі роздуми, стан розпуки, болю і страждання, а головне – загубленості у чужому світі – основні мотиви цієї душевної сповіді. Цю загубленість підсилює факт відсутності назви країни, бо чужа земля так далеко від України, і така вона немила, що й називати її нема потреби¹⁷:

...Думками завжди на Україні,
А на чужині лиш ночую...
...Таких як я є тут багато,
Що подалися у світи
І залишили рідну хату,
Щоб дітям й внукам допомогти.
А час біжить, все може статись,
Одна надія лиш на Бога,
За рік – нема з чим повертатись,
А потім вже – нема до кого...

Особливо цікавими є останні рядки поетичної сповіді: «За рік – нема з чим повертатись, а потім вже – нема до кого». Це – прислів'я, що стало чи не найпо-

¹⁶ Мачуга О. Збігають дні, проходять ночі... // До Світла. – 2005. – № 8–10 (41–43). – С. 60.

¹⁷ Мачуга О. Чомусь мені все так здається... // До Світла. – 2005. – № 8–10 (41–43). – С. 60–61.

¹⁸ Про це згадує Р. Крамар у статті: До питання фольклоризму та фольклоризації творчості трудових мігрантів... – С. 80–85.

пулярнішим у колі українських заробітчани. Лаконізм його форми контрастує з трагізмом сконцентрованого, згорнутого типового сюжету, який «проживають» майже всі, хто приїхав на заробітки: за рік роботи на чужині заробітчани заледве спроможні віддати борги, що позичали на візу та дорогу. Перший рік – це найважче випробування для трудового мігранта: відсутність легального статусу, чорний ринок праці, натомість «легальний» український рекет у південних регіонах¹⁸, обмежена комунікація, фінансова скрута, економія навіть на дзвінках додому, ізолюваність, десоціалізація, і, як наслідок, психологічні та навіть психічні проблеми.

А тих, хто витримує перший рік, легалізує свій статус і починає заробляти, у наступні роки чекає нове випробування – сімейні проблеми. З боєм пишуть заробітчани, що їх «забувають» на Батьківщині навіть найрідніші люди, натомість користуються грішми, котрі вони так тяжко заробляють. Поетична творчість стає для багатьох душевним порятунком, духовною підтримкою, тому й віршувати починають і ті, хто ніколи перед тим не брався за перо. Виникає своєрідне комунікативне поле «своїх на чужині». Відірваність від своєї сім'ї, народу, Батьківщини, і, як наслідок, – бажання відчутти на чужині підтримку «своїх», «сестриць», «журавочок», як називають своїх співвітчизниць-заробітчани авторки творів, спонукає до творчого спілкування, до поетичних діалогів. Вони ідентифікують себе як спільнота, для якої важливими, як уже згадувалося, є головні ознаки етнічної самоідентифікації: віра в Бога, висока моральність, відданість родині, Батьківщині, українському народові, людські чесноти, жертвність.

Трансформація форм та образів у творчості представників української діаспори в Італії пов'язана насамперед із впливом та обрамленням чужоземного контексту, у якому всі традиційні народнопоетичні елементи набувають підкреслено драматичного забарвлення. У досліджуваному матеріалі виразно можна простежити світоглядні та ментальні стереотипи української народної культури, які при своєму функціонуванні у чужоземному контексті, зазнають як змістових, так і формальних трансформацій. Цей пласт духовної культури українського народу, який належить водночас його історії, етнографії і фольклорному світові повинен бути всебічно дослідженим і вписаним до загальноукраїнського культурного простору.

The New Poetic Formations of Ukrainian Labour Migrants in Italy as a Subject of Folkloristic Research

Olena HINDA

The article analyzes poetic heritage of representatives of the Ukrainian Diaspora in Italy – a unique phenomenon exceeding the boundaries of an individual literary work, as most of the poems reveal, first and foremost, mass – not individual – consciousness. In the works of Ukrainian migrant workers traditional folk culture can be traced on various levels, in particular those of genre, form and plot, imagery and poetics. Observations of themes and poetics of the works studied are illustrated by examples by the author considers to be most typical and characteristic ones. In the material under research, one can discover the outlook and mentality stereotypes of Ukrainian folk culture which, due to their functioning in the foreign context, undergo certain transformations both in plot and in form. The author claims that this layer of intellectual culture of the Ukrainian nation belongs to its history, ethnography and folklore, and thus has to be meticulously researched and included in the all-Ukrainian cultural space.

Key words: traditional folk culture, folklore realm, Ukrainian Diaspora in Italy, Ukrainian migrant workers, folkloristic analysis; genre, form and plot, image and poetics as levels of a literary work

Поэтические новообразования украинских трудовых мигрантов в Италии как предмет фольклористического исследования

Елена ГИНДА

В статье проанализировано творчество представителей украинской диаспоры в Италии – уникальное явление, которое не укладывается в рамки индивидуального литературного творчества, поскольку в большинстве произведений ярко выражено прежде всего массовое, а не индивидуальное сознание. Проявление традиционной народной культуры в поэтическом творчестве украинских трудовых мигрантов ощутимо на всех уровнях: жанровом, формально-содержательном, тематическом, образно-поэтическом. Наблюдения над тематикой и поэтикой исследуемого материала проиллюстрировано наиболее характерными и типичными, по мнению автора, примерами. В исследуемом материале выразительно прослеживаются мировоззренческие и ментальные стереотипы украинской народной культуры, которые, функционируя в «чужеземном» контексте, претерпевают как содержательные, так и формальные трансформации. Автор полагает, что этот пласт духовной культуры украинского народа принадлежит в равной степени его истории, этнографии и фольклорному миру и потому должен быть всесторонне исследован и вписан в общеукраинское культурное пространство.

Ключевые слова: традиционная народная культура, фольклорный мир, украинская диаспора в Италии, украинские трудовые мигранты, фольклористический анализ, жанровый, формально-содержательный, тематический, образно-поэтический уровни художественного текста.